

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΥΓΕΡΙΝΟ

Τὸν Αὐγούστο τοῦ 1950 παραθέριζα στὸν Αὐγερινό. Εἶναι ἓνα μικρό, πολὺ ἴσχυρο καὶ πολὺ ὄμορφο χωριὸ τοῦ Βοΐου, ποὺ βρίσκεται δυτικὰ ἀπὸ τὴν Κοζάνη σὲ ἀπόσταση 79 χιλιομέτρων καὶ σὲ ὕψος 12' 0 μέτρων. Οἱ κάτοικοι μιλοῦν ὄλοι ἑλληνικά, παλαιότερα μάλιστα, καθὼς μὲ ἐπληροφόρησαν, φαίνεται ὅτι μιλοῦσαν βόρειο ἰδίωμα. Σήμερα, ἐγὼ τοῦλάχιστον, δὲν διέκρινα καμμιά διαφορά ἀπὸ τὴν κοινὴ προφορά.

Σκέφθηκα πὼς δὲν θάταν ἄσχημο νὰ ἀσχοληθῶ μὲ τὰ ἔθιμα τοῦ χωριοῦ, μιὰ καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ μέρη ἔχομε τόσα λίγα λαογραφικά. Τὰ ἔθιμα, ποὺ περιγράφω, τὰ ζήτησα κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ μία γυναῖκα τοῦ χωριοῦ, 62 περίπου χρονῶν, τὴν Καλλιόπη Νάνου. Μοῦ εἶπε τὰ ἔθιμα, ποὺ ἐπικρατοῦσαν στὴν ἐποχὴ της, γιατί σήμερα καὶ ἐδῶ οἱ κάτοικοι ἔχουν πάσει πολλές συνήθειες δικές μας στὸν γάμο, τὶς ἀρραβῶνες κ. ἄ. καὶ ἔτσι χάθηκε ἐκεῖνος ὁ ζωντανὸς τοπικὸς χαρακτήρας, ποὺ ὑπῆρχε 50 χρόγια πρὶν.

Θὰ ἀρχίσω ἀπὸ τοὺς ἀρραβῶνες.

Ἀρραβῶνες.

Ὅταν ἓνας ἄνδρας ἀποφασίσῃ νὰ πανδρευθῆ, στέλνει μία συγγενιστά του νὰ πάῃ στὸ σπίτι τῆς κοπέλλας, γιὰ νὰ κίνη τὴν πρόταση καὶ νὰ πάρῃ τὴν ἀπάντηση τῶν γονέων τοῦ κοριτσιοῦ. Ἡ πρόταση αὐτὴ μπορεῖ νὰ γίνῃ ὅποιαδήποτε μέρα τῆς εβδομάδας ἐκτὸς τῆς Τρίτης καὶ τοῦ Σαββάτου καὶ εἶναι μᾶλλον πρόταση ἀνεπίσημη. Ὅταν συμφωνηθοῦν ὅλα, φεύγει ἡ «προξενήτρα» καὶ πάει στὸ σπίτι τοῦ νέου καὶ μεταδίδει τὶς ἀποφάσεις τῶν οἰκείων τῆς κοπέλλας.

Ὁ ἐπίσημος λόγος δίδεται τὴν Κυριακὴ τὸ βράδυ ἀπὸ τὸν πατέρα τοῦ νέου. Αὐτὸς πηγαίνει στὸ σπίτι τοῦ κοριτσιοῦ, τὴν ζητάει ἐπίσημος καὶ ἀρχίζουν τὰ «κεράσματα».

Ἡ κοπέλλα βγάζει σ' ἓνα δίσκο ἓνα ποτήρι μὲ κρασί, τὸ «καυχί», ὅπου ὁ πεθερὸς ρίχνει μέσα κάτι γιὰ δῶρο· συνήθως βενέικα φλουριά. Στὸ δίσκο ρίχνουν δῶρα καὶ φλουριά οἱ συγγενεῖς. Ὅταν σηκωθῆ ὁ πατέρας τοῦ νέου νὰ φύγῃ, τοῦ ρίχνουν στὸν ὄμο δῶρα γι' αὐτὸν καὶ τοὺς σπιτικούς του καὶ τότε ρίχνουν νευφεικὲς καὶ βγαίνοντας τραγουδοῦν:

Ρίχνω τὸ μαντηλάκι μου τριόδιπλο στὸν ὄμο,
λαφίνα μου,
τριόδιπλο στὸν ὄμο.

Γιατί, λαφίνα μ', δὲν βοσκᾶς, δὲν πᾶς κοντὰ μὲ τσ' ἄλλες ;
λαφίνα μου,
δὲν πᾶς κοντὰ μὲ τσ' ἄλλες ;

Τὸ τί καλὸν ἀπῶχω ἐγὼ χωρὶς ἀλαφοπαίδι ;
λαφίνα μου,
χωρὶς ἀλαφοπαίδι ;

Δώδεκα χρόνια ἔκανα χωρὶς ἀλαφοπαίδι
καὶ τώρα στὰ γεράματα μοῦ βρέθ' κε ἓνα μωσχάρι.

Προχωρῶντας πρὸς τὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ τραγουδοῦν τὸ τραγούδι :

Μᾶς κλέψαν τὴ Θανάσω,
τὴν πῆραν μιὰ βραδειά,
μωρ' Θανάσω,
τὴν πῆραν μιὰ βραδειά.
Δὲν φώναζες, Θανάσω,
γὰ σὲ γλυτώσω ἐγὼ,
μωρ' Θανάσω,
γὰ σὲ γλυτώσω ἐγὼ,
Τί γὰ φωνάζω ἢ δόλια μ'
καὶ τί ν' ἀντιληθῶ ;
Τὸ στόμα βουλωμένο,
μαντήλι στὸ λαιμό.
Πεοπάτια, μωρ' Θανάσω,
γὰ σὲ γλυτώσουμε,
μωρ' Θανάσω,
γὰ σὲ γλυτώσω ἐγὼ.
Δὲν μπορῶ γὰ πεοπατήσω,
δὲν μπορῶ γὰ πεοπατῶ,
μὲ σπάζουν τὰ στελνάγια
καὶ οἱ λιανόπειρες.

Τελειώνει τὸ τραγούδι καὶ δίνονται εὐχὲς μὲ χειραψίες καὶ φιλήματα. Στὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ μόλις φθάσουν, δίνουν τὰ δῶρα καὶ εὔχονται τὸν γαμβρό. Ὑστερα μένουν ἐκεῖ μαζί ὅλοι οἱ συγγενεῖς καὶ γλεντοῦν ὅλη τὴ βραδειά.

Τὴν Τετάρτη τὸ βράδυ, δυὸ μέρες δηλαδή μετὰ τὴν πρόταση, γίνονται τὰ «γνωρίσματα». Οἱ συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ πᾶνε ὅλοι μαζί στὸ σπίτι

τῆς νύφης. Ἡ νύφη φιλάει τὰ χέρια ὄλων καὶ κάθονται καὶ τραῶνε. Τραγουδοῦν διάφορα τραγούδια καὶ χορεύουν. Χορεύουν τὸν «παρδαλὸ» χορὸ. Δηλαδή πιάνονται πρῶτα ἡ νύφη, ὕστερα ὁ γαμβρὸς καὶ ἔπειτα νέοι καὶ νέες ἐναλλάξ. Τὸ γλέντι βαστᾷ ὅλη τὴν νύχτα.

Τὴν Παρασκευὴ τὸ βράδυ, δυὸ μέρες μετὰ ἀπὸ τὰ πρῶτα «γνωρίσματα», γίνονται τὰ δεύτερα «γνωρίσματα». Δηλαδή πηγαίνουν οἱ συγγενεῖς τῆς νύφης στὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ καὶ γίνεται ἀκριβῶς τὸ ἴδιο γλέντι, ὅπως καὶ τὴν Τετάρτη.

Ὑστερα ἀπὸ αὐτὸ ἡ ἀρραβώνα θεωρεῖται ἐπίσημη πιά καὶ ὁ γαμβρὸς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ πηγαίνει ἐλεύθερα στὸ σπίτι τῆς νύφης.

Οἱ ἀρραβῶνες τελείωσαν. Ἀρχίζουν ἔπειτα οἱ ἐτοιμασίες γιὰ τὸν γάμο.

Ἐτοιμασίες γιὰ γάμο.

Ἀρχίζουν νὰ ἐτοιμοῦν τὰ προικιά. Τὰ τοπικὰ ροῦχα, τὶς «κοντοῦσες», κάπες κ.λ.π. τὰ ράβουν οἱ «ραφτάδες».

Μιά ὀρισμένη μέρα μαζεύονται στὸ σπίτι τῆς νύφης οἱ «ραφτάδες» καὶ ἀρχίζουν νὰ ράβουν τὶς «κοντοῦσες». Τὸ μεσημέρι πηγαίνουν καὶ ὅλοι οἱ συγγενεῖς φέροντας «μπουγάτσες» καὶ «λαγγίτες». Τραῶν ἐκεῖ. Μετὰ τὸ τραγητὸ τραῶνε τὶς «μπουγάτσες»¹ καὶ τὶς «λαγγίτες».² Πίνουν, χορεύουν, τραγουδοῦν, γλεντοῦν καὶ «ρίχνουν» σιτοῦς ραφτάδες τὰ δῶρα, κάλτσες μύλλινες καὶ χρήματα.

Ὁ γάμος πλησιάζει.

Γάμος.

Τὴν Κυριακὴ ὀκτὼ μέρες πρὶν ἀπὸ τὸ γάμο φτιάχνουν τὰ «τέλια»³ ράβουν τὸ τουλί καὶ εἶναι ἐκεῖ γύφτοι ὀργανοπαῖχται καὶ συγγενεῖς τῆς νύφης καὶ τοῦ γαμβροῦ. Γλεντοῦν ὡς τὸ προῖ. Τὸ γλέντι αὐτὸ γίνεται στὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ.

Τὴν Δευτέρᾳ τὸ προῖ στὸ σπίτι πάλι τοῦ γαμβροῦ πιάνουν τὸ προζύμι, γιὰ νὰ ζυμώσουν τὰ ψωμιά. Καὶ τραγουδοῦν:

*Εὐχῆσον με, μαγίτσα μου, νὰ πρωτοκοσκινίσω
τὸ νύγαμπρο προζύμι.⁴*

Τὴν Τετάρτη πιάνουν τὸ προζύμι στὴν νύφη γιὰ τῆς νύφης τὰ ψωμιά. Τὸ ἴδιο γλέντι μὲ τὰ ἴδια τραγούδια.

¹ Ψωμί στὸ ταψί γίνεται μὲ ἀλεύρι καὶ λάδι.

² Λουκουμάδες.

³ Τουλί καὶ τρέσες.

⁴ Ἡ συνήθεια εἶναι ἄγνωστη, γιατί τὸ τραγούδι ἔλαψε νὰ τραγουδιέται πιά.

Τὴν Πέμπτη ἐτοιμάζονται ἀπὸ τὸν γαμβρὸ νὰ πᾶν τὰ δῶρα τῆς νύμφης. Τὰ δῶρα εἶναι τὰ «τέλια», τὸ πέπλο, μαντήλι γιὰ κεφάλι καὶ κοσμήματα. Μαζὶ μ' αὐτὰ κάνουν τὴν «κουλούρα». ¹ Μ' αὐτὴ τὴν κουλούρα θὰ καλέσουν τὴν νύφη στὸ σπίτι. Ἡ νύφη ἐτοιμάζει τραπέζι καὶ τρῶν ἐκεῖ οἱ συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ. Φεύγοντας ἡ νύφη τοὺς δίνει καὶ δῶρα, σ' ὅλους κάλτσες καὶ στὸ γαμβρὸ κάλτσες, πουκάμισο καὶ γραβάτια. Στὸν δρόμο τοῦ γυρισμοῦ τραγουδοῦν καὶ οἱ συγγενεῖς τῆς νύμφης κερνοῦν κρασί ἀπὸ «λαῆνες». Τραγουδοῦν :

*Στὴν Κρασιά μέσ' στὸ μπογάζι
πάτησαν ἓνα καρ' βάνι,
πῆραν ἄσπρα, πῆραν γρόσια,
πῆραν καὶ μιὰ Ρωμοπούλα,
ποῦταν ἄσπρη σὰν τὸ γάλα,
κόκκινη σὰν τὸ μερτζάνι.²*

Τέλος τῆς νύμφης οἱ συγγενεῖς πηγαίνουν στὸ σπίτι τῆς νύμφης καὶ οἱ ἄλλοι στοῦ γαμβροῦ.

Τὴν Παρασκευὴ ἐτοιμάζουν στὴν «νούνα» (κουμπάρα) τὰ στέφανα. Τὰ στέφανα εἶναι κατωμένα ἀπὸ κληματσίδες καὶ τὰ ντύνουν μὲ φυλλώματα καὶ βασιλικό.

Τὴν Παρασκευὴ ἐπίσης φορτώνουν τὰ προικιά τῆς νύμφης στὰ ἄλογα, ρίχνουν καὶ ἀπὸ πάνω ρύζι, κουφέτα καὶ ξεκινοῦν μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τοὺς συγγενεῖς τῆς νύμφης καὶ τὰ πᾶν στὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ. Ἐκεῖ τοὺς κερνοῦν γλυκὸ καὶ φεύγουν.

Τὸ Σάββατο τὸ μεσημέρι πηγαίνουν τὰ ὄργανα στὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ. Ἔχουν τραπέζι καὶ τρῶν οἱ συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ καὶ ἡ μουσική.

Τότε ἔρχονται καὶ οἱ «μπραιίμοι» ³ καὶ φέρνουν τὸ «μπαριάκι». Τὸ μπαριάκι εἶναι ἓνα κοντάρι μὲ σημαία. Στὴν κορυφὴ κάνουν σταυρὸ ἀπὸ λουλούδια καὶ στίς τρεῖς ἄκρες σκαλώνουν μῆλα. Αὐτὸ τὸ τοποθετοῦν στὴν κορυφὴ τοῦ σπιτιοῦ. Χορεύουν οἱ συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ καὶ ἔπειτα οἱ δύο «μπραιίμοι» καὶ οἱ γύφτοι πηγαίνουν στὴν νύφη καὶ ἐκεῖ τοὺς κερνοῦν γλυκὸ καὶ τοὺς βάζουν γλυκίσματα, λουκάνικα, κάστανα ψημένα, καρύδια καὶ κρασί. Χορεύουν οἱ συγγενεῖς τῆς νύμφης ἕως τὸ βράδυ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ πηγαίνουν στὸ γαμβρὸ ξανά καὶ καλοῦν ὅλο τὸ χωριὸ μὲ τὰ βιολιά.

Στὸ γαμβρὸ βάζουν τραπέζι καὶ τρώει ὅλο τὸ χωριὸ Χορεύουν ὅλη τὴν νύχτα καὶ στὸ γαμβρὸ καὶ στὴ νύφη.

Τὸ πρωῒ, μόλις χαράζει, πηγαίνουν τὸ γαμβρὸ οἱ συγγενεῖς του στὸ

¹ Ψωμί μὲ λάδι πολλές φορές τὸ ψωμί εἶναι ρεβυθένιο.

² Χάντρες κόκκινες.

³ Δύο φίλοι τοῦ γαμβροῦ, ποὺ κάνουν ὑπηρεσίες στὸ γάμο.

«πηγάδι»¹ μὲ τραγούδια καὶ βιολιά. Ὁ γαμβρὸς κρατᾷ ἓνα «γκιούμι» μὲ μιὰ ρίζα βασιλικὸ καὶ τὸ γεμίζει νερό. Τότε τραγουδοῦν :

Θέλω ν' ἀνέβω σὲ βουνό,
 γιὰ ν' ἀγναντέψω καὶ νὰ ἰδῶ
 τὸ ποιὸς καμποὺς καλύτερος.
 Κανὰς καμποὺς δὲν μ' ἄρσεε,
 ἓνα βουνὸ μόν' μ' ἄρσεε,
 ποῦχει λουλούδια πράσινα,
 καὶ στήν κορφὴ ἔπὸ τὸ βουνὸ
 ἦταν μιὰ βρύση μὲ νερό,
 νὰ πάρη ὁ νιόγαμπρος νερό,
 γιὰ νὰ λουσθῆ, νὰ μπερμπερισθῆ,
 νὰ πάη στήν πόλη καὶ νὰ ῥοθῆ,
 νὰ φέρη κόρη ὁμορφη,
 τόσ' ὁμορφη καὶ ἀγογγορη.

Ὁ γαμβρὸς φεύγει.

Μετὰ ἔρχονται στὸ «πηγάδι» οἱ συγγενεῖς τῆς νύφης μὲ τὴν νύφη. Καὶ αὐτὴ βαστάει «γκιούμι» μὲ βασιλικό. Φοράει τὰ παλιά της φορέματα. Τραγουδοῦν :

Ἦρθε τὸ Σαββάτο βράδυ,
 πάει ἡ νύφη στὸ πηγάδι
 καὶ μαλώνει μὲ τὸ «Γιῶργο».²
 «Ἄφησές με, μωρὸ Γιῶργο,
 νὰ γεμίσω τὸ καρδάρι,
 ἀκόμα ἀπόψε εἶμι στήν μάνα μ'
 καὶ αὔριο βράδυ μετ' ἑσένα
 Καὶ μὲ κρούει καὶ μὲ μαλώνει
 καὶ μὲ σιέλνει στὸ πηγάδι,
 νὰ γεμίσω τὸ καρδάρι.

Φεύγει καὶ ἡ νύφη γιὰ τὸ σπίτι της. Στὸν γαμβρὸ μετὰ τὴν ἐπιστροφή τους ἀπὸ τὴν βρύση βάνουν τὸ νερὸ καὶ ζεσταίνεται καὶ λούζει ὁ νοῦνος τὸν γαμβρό. Τραγουδοῦν :

Λουζῆται τὸ ἀρχοντίπουλο σ' ἓνα χρυσὸ λιγέρι,
 ἡ πάπια φέρνει τὸ νερὸ καὶ ἡ χήνα τὸ σαπούρι
 καὶ ἡ ἀδελφὴ ἡ ἀγλήγορη φέρνει χρυσὸ μαντήλι.
 «Κρατειᾶ, ἀδελφὴ μ', τὸ μαντήλ', νὰ μάσης τὰ μαλλιά μου,
 νὰ μὴ μ' τὰ πάρον οἱ ἐχθροὶ καὶ μὲ τὰ κάνουν μάγια».

¹ Βρύση.

² Ὅ,τι ὄνομα ἔχει ὁ νέος.

Μετὰ ξυρίζουν τὸν γαμβρὸ καὶ τραγουδοῦν :

*Νάργυρὸ ξυράφι
σέρονει ἀγάλια ἀγάλια,
τροίχα μὴν ραγίση,
κι οὐδ' αὐτὴ τὴν τροίχα
χάρισμα δὲν ἔχω
ἀπὸ τὸν ρουνό μου
καὶ ἀπ' τὴ ρουνά μου.*

Ξημέρωσε. Τοὺς ἀφήνουν οἱ προσκεκλημένοι καὶ φεύγουν. Ἄλλάζουν καὶ ξανάρχονται. Πηγαίνουν τότε οἱ «μπρατίμοι» καὶ παίρνουν τὸν νοῦνο. Συνοδεύουν βιολιά. Ὁ νοῦνος ἔχει τὰ στέφανα. Τὰ πηγαίνουν στὸν γαμβρὸ. Ἄμεσως μετὰ οἱ ἄνδρες, οἱ συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ, πηγαίνουν νὰ πάρουν τὴν νύφη. Οἱ γυναῖκες τοὺς συνοδεύουν λίγο καὶ ἀρχίζουν νὰ χορεύουν. Φεύγοντας ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ ἔχουν μαζί τους ἕνα ψωμί «μπουγάτσα» καὶ λαίηνα μὲ κρασί. Μόλις σταματοῦν οἱ γυναῖκες νὰ χορεύουν, ἡ νύφη σπάνει τὴ μπουγάτσα στὸ κεφάλι της, τὴν τρῶν οἱ γυναῖκες καὶ πίνουν τὸ κρασί.

Οἱ ἄντρες φτάνουν στὸ σπίτι τῆς νύφης. Ἐκεῖ τοὺς περιμένουν χορεύοντας. Ὁ γαμβρὸς φτάνει καβάλλα καὶ ρίχνει ἕνα μῆλο μὲ καρφωμένες δραχμές. Τὸ πετᾷ πάνω ἀπὸ τὸ σπίτι.

Ἡ νύφη κοιτάζει τὸν γαμβρὸ ἀπὸ τὸ παράθυρο μέσα ἀπὸ ἕνα καθρέφτη.

Ὁ γαμβρὸς ξεπεξεύει καὶ μέσ' στὸ δωμάτιο τὸν «ζώνουν» μὲ σάββα καὶ τὸν δωρίζουν ἕνα ποτήρι κρασιοῦ καὶ τὸν βάζουν καὶ ἕνα ματιήρι στὸν ὄμο. Ὁ ἀδελφὸς τῆς νύφης τὸν δίνει καὶ ἕνα κτύπημα στὸ πρόσωπο.

Ὁ γαμβρὸς, ὁ νοῦνος, ὁ παπᾶς, ὁ πατέρας, τὰ ἀδελφία, οἱ μπρατίμοι πηγαίνουν στῆς νύφης τὸ δωμάτιο νὰ κάνουν εἰκονικὲς ἀθροαβῶνες μὲ δαχτυλίδια. Ἡ νύφη σ' ὄλο τὸ διάστημα εἶναι σκεπασμένη. Ἡ ὥρα ἔχει πλησιάσει 10.30' μὲ 11.

Ὁ γαμβρὸς φεύγει καὶ ὁ μεγαλύτερος «μπρατίμος» φέρνει στὴν νύφη τὰ παπούτσια. Ἡ νύφη φιλᾷ τὸ χέρι του, τὰ παίρνει καὶ κάνει πὼς δὲν τὰ θέλει. Τὰ πετᾷ τρεῖς φορὲς κάτω. Τέλος τῆς τὰ βάζει ὁ «μπρατίμος» καὶ μοιράζουν καραμέλλες στοὺς γῦρο.

Τώρα εἶναι ὄλοι ἔτοιμοι νὰ ξεκινήσουν. Βγαίνει ἡ πομπή. Μόλις ἡ νύφη φτάση στὸ κατώφλι, ἐκεῖ ἔχουν ἕνα σταυρὸ (κόσμημα), ἕνα ψωμί καὶ κρασί. Φιλᾷ τὸν σταυρὸ καὶ τὸν παίρνει. Τὸ ψωμί καὶ κρασί τὰ «δρασκελάει». Βάζουν τὴν νύφη καβάλλα καὶ ὁ γαμβρὸς τὴν ραίνει μὲ κουφέτα καὶ ρίχνουν τρεῖς ντουφεκιές. Γιὰ νὰ ἀνεβῆ στὸ ἄλογο, κατεβάζουν

ἓνα μικρὸ ἀγόρι, ποὺ εἶχαν ἐπάνω· τὸ φιλάει καὶ τὸ δίνει ἓνα μῆλο. Τὸ ἴδιο κάνει καὶ ὁ γαμβρός, γιὰ νὰ καθολικέψη στὸ ἄλογο.

Ξεκινᾶν γιὰ τὴν ἐκκλησία. Ἡ ὥρα εἶναι 12. Στὸ δρόμο τραγουδοῦν γιὰ τὴν νύφη :

*Φεύγω κλαίγοντας, φεύγω παραπονοῦντας,
ὡς κ' ἡ μάνα μου κι αὐτὴ μοῦ λέει φεύγα.*

Πηγαίνουν στὴν ἐκκλησία μέσα στὸ προαύλιο καβάλλα. Ἐκεῖ χορεύουν ἡ νούνα, οἱ γυναῖκες, ἔχοντας καὶ τὰ στέφανα.

Βάζουν ἓνα μικρὸ στήν νύφης τὴν ἀγκαλιὰ καὶ πάλι τὸ φιλεῖ, τὸ δίνει μῆλο καὶ ἓνα ζευγάρι κάλτσες. Ἀπὸ ἐκεῖ τὴν κατεβάζει ὁ πεθερὸς ἀγκαλιὰ. Χαιρετᾷ ἡ νούνα καὶ ἡ πεθερὰ τὴν νύφη, τὴν παίρνει ὁ «μπράτμος» μὲ τὸ μαντήλι (κρατοῦν κ' οἱ δύο ἓνα μαντήλι) καὶ τὴν ὀδηγεῖ μέσα. Στὴν πόρτα περιμένει ὁ παπᾶς μὲ τὸ Εὐαγγέλιο, τοὺς παίρνει μέσα καὶ γίνεται τὸ μυστήριο. Μετὰ τὸ τέλος φεύγουν. Ἐμπρὸς ὁ παπᾶς, πίσω ἡ νύφη μὲ τὸ γαμβρὸ κρατιοῦνται ἀπὸ τὸ χέρι καὶ οἱ γυναῖκες τῆς ἀκολουθίας. Τραγουδοῦν :

*Σπέρνει ἡ νούνα τὸ κριθάρι,
νὰ φυτρώη φοῦντες, φοῦντες,
σὰν τοῦ νιόγαμπρου τὴν κάπα,
σὰν τῆς νύφης τὰ στολίδια.*

Φτάνουν στὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ καὶ στὴν πόρτα περιμένει ἡ μητέρα τοῦ γαμβροῦ. Κρατᾷ ἓνα πιάτο μὲ μέλι, ἓνα πιάτο μὲ βούτυρο. Μ' αὐτὰ ἀλείφει πρῶτα ὁ γαμβρὸς τρεῖς φορὲς τὴν πόρτα καὶ ὕστερα ἡ νύφη. Μπαίνουν μέσα, ὁ παπᾶς ξαναδιαβάζει, χαιρετοῦν τὰ στέφανα καὶ τὰ βγάζουν. Βάζουν τραπέζι, τραῦν καὶ τραγουδοῦν :

*Μέσα σὲ τοῦτον τὸν σοφραῖ,
γραμμένα μάτια καὶ παρδαλά,
σὲ τούτη τὴν ταβέρα
τρεῖς μαυρομάτες μᾶς κερνοῦν.*

Εἶναι μεσημέρι. Μετὰ τὸ φαγητὸ βγαίνουν στὴν πλατεία. Ἐκεῖ χορεύουν ὅλοι οἱ συγγενεῖς καὶ ἀπὸ τοὺς δυὸ ὡς τὸ βράδυ. Μόλις τελειώση ὁ χορὸς, λὲν τὸ ἕξῃς τραγούδι :

*Ἐφές μὲ τὸ φεγγάρι
σήμερα στὸ πηγάδι
βοίσκω μὲ μαυρομάτα
καὶ θέλω νὰ τὴν πάρω.
Ὅσο νὰ κόψω ροῦχο
καὶ ὅσο νὰ τῆς τὸ ράψω*

καὶ ὁ Γιωργος¹ μᾶς τὴν πῆρε
καὶ τὴν κραιᾶ ἀπὸ τὸ χέρι
σὰν ἄγριο περιστέρι.

Φεύγουν καὶ πηγαίνουν στὴν βρύση, εἶναι ἡ ὥρα 6 περίπου, ὁ νοῦνος, ὁ πεθερός, οἱ μπρατίμοι, ὁ γαμβρός, παίρνει ἡ νύφη νερό, τοὺς ρίχνει καὶ πλένουν τὰ χέρια. Πηγαίνουν στὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ καὶ ἐκεῖ φεύγουν οἱ προσκεκλημένοι. Ὁ γαμβρός μὲ τοὺς μπρατίμους καὶ τὰ «βιολιά» πηγαίνουν στὴν μητέρα τῆς νύφης. Ἐκεῖ τοὺς βάζουν γλυκίσματα καὶ ὁ γαμβρός τοὺς προσκαλεῖ νὰ πᾶν τὸ βράδυ στὸ τραπέζι. Τὸ βράδυ, ἡ ὥρα 11, πηγαίνουν, τρῶν, γλεντοῦν, ὅλη τὴν νύχτα. Τὸ πρωτὶ τῆς Δευτέρας φεύγουν ὅλοι καὶ μένουν οἱ συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ, ποὺ ὀδηγοῦν τὴν νύφη ξανά στὴ βρύση καὶ τὴν ξαναφέρνουν πίσω. Ἐπειτα φεύγουν. Τελειώνει ἔτσι ἡ τελετὴ τοῦ γάμου.

Τὴν Τρίτη τὸ βράδυ εἶναι μιὰ σειρὰ ἐθίμων γιὰ τὴν νύφη, ποὺ γυρνᾶ οπίσθι της. Αὐτὰ τὰ λένε «πιστρόφια».

Πιστρόφια.

Τὴν Τρίτη τὸ βράδυ προσκαλεῖ ἡ μητέρα τῆς νύφης τὸ ζευγάρι καὶ τοὺς συγγενεῖς γιὰ τραπέζι. Τρῶνε καὶ μετὰ γλεντοῦν ὡς τὸ πρωτὶ τῆς Τετάρτης. Κατὰ τὰ ξημερώματα κατεβαίνουν ὁ γαμβρός, οἱ «μπρατίμοι» καὶ τὰ βιολιά στὸ ὑπόγειο νὰ ἀρχίσουν καινούργιο βαρέλι κρασί. Τὸ ἀνοίγουν καὶ γεμίζουν ἓνα «κακάβι».² Ἡ πεθερὰ ἔχει ἐκεῖ κάτω «κανέστρες»,³ γεμάτες ξηροὺς καρπούς, γλυκίσματα, φροῦτα. Ὅλα αὐτὰ τὰ παίρνουν ἐπάνω καὶ ὁ γαμβρός σφάζει καὶ ἓνα πειτειό. Τὸν τηγανίζουν καὶ βάζουν ξανά τραπέζι. Τρῶνε καὶ φεύγουν. Αὐτὴ τὴν φορὰ ὁ γάμος τελείωσε ὀριστικά.

Κηδεῖα.

Καὶ τὰ κατωτέρω ἔθιμα τὰ πῆρα ἀπὸ τὴν ἴδια γυναῖκα, τὴν Καλλιόπη Νάνου. Εἶναι πολὺ λίγα, γιατί δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ πάρη κανέναν πολλὰ στοιχεῖα γιὰ τὴν κηδεῖα, γιατί ἀπὸ πρόληψη ἀποφεύγουν νὰ μιλοῦν γιὰ κηδεῖες.

Ἡ κηδεῖα γίνεται ὅπως συνήθως μὲ μικρὸς μόνο παραλλαγές.

Ὅταν ἡ πεθαμένη εἶναι νέα καὶ ἀνύπαντρη, τὴν τραγουδοῦν τραγούδια νυφικά. Τὴν ντύνουν ἐπίσης σὰν νύφη. Τὴν βάζουν στὸ κεφάλι λουλουδένιο στεφάνι.

¹ Τὸ ὄνομα τοῦ γαμβροῦ.

² Καζάνι μικρό.

³ Καλάθια.

Τραγουδοῦν :

«Κρούρες με, μάννα, κρούρες με.
—Ποῦ γὰρ σὲ κρούω, κόρη μου;
—Στὰ ῥούδια, στὰ τριαντάφυλλα,
στὴ ρίζα τοῦ βασιλικοῦ,
γὰρ μὴν ἔλθῃ ὁ Χάρος καὶ μὲ πάρο'».

Αὐτὸ τὸ τραγούδι εἶναι νυφιάτικο. Στὸ γάμο λένε: «Νὰ μὴν ἔλθῃ ὁ Γιωργος (ἢ ὅποιος ἄλλος) καὶ μὲ πάροι». Τὸ τραγουδοῦν περιμένον-
τας τὸν γαμβρό.

Στὶς νέες αὐτὲς κοπέλλες ἀντὶ κόλλυβα δίνουν κουφέτα. Στούς νέους καὶ ἀνύπαντρος κάνουν τὰ ἴδια ἀκριβῶς.

Τοὺς ηλικιωμένους ἄνδρες καὶ γυναῖκες τοὺς τραγουδοῦν τὰ «μοιρο-
λόγια».

Τραγούδια νυφιάτικα, ποὺ χρησιμεύουν γιὰ μοιρολόγια σὲ νέους καὶ νέες:

«Κόρη, τί μάννα σ' ἔκανε καὶ τί πατέρας σ' ἔχει;
—Ἡ μάννα μ' ἦταν περόδικα καὶ ὁ ἀφέντης μ' περιστέρι,
καὶ ἐγὼ σαῖτι γένομαι καὶ θέλω γὰρ πετάξω.»

Περόδικα εἶχα στὸ κλουβί, τὴν εἶχα κλουβιασμένη
καὶ σκανδαλίσκε τὸ κλουβί: καὶ μοῦφυγε ἡ περόδικα.
Κ' ἡ μάννα της ἀπὸ κοντὰ μὲ τὸ κλουβί στὰ χέρια.
«Γυρνά, γυρνά, περόδικα μου, γόπισω στὸ κλουβί σου,
γὰρ σὲ ταῖσω ζάχαρι, γὰρ σὲ ποτίσω μέλι.
—Δὲν ἔρχομαι, μαννούλα μου, πάλι στὸ μάθημά μου.»

Τ' ἀκοῦτε, γάδελφάκια μου καὶ σεῖς μὲ ξαδελφάκια μου;
Τὴν Κυριακίτσα τὸ πρῶτ' ὅλα τριγῦρο μ' ἔλατε
καὶ ὅλοι τουφέκια ρίξετε
γὰρ μὴ ρθῇ ὁ Χάρος καὶ μὲ πάρο'
καὶ μ' ἀπετάξῃ στὸ γιολό.»

Κτίσιμο σπιτιοῦ.

Εἶναι παρμένα ἀπὸ τὴν ἴδια γυναῖκα.

Μόλις θεμελιώσουν τὸ σπίτι, ρίχνουν μέσα στὰ θεμέλια τέσσερις
μπουκάλες μὲ ἁγιασμό, διαβασμένο ἀπὸ τὸν παπᾶ. Τὶς βάζουν στὶς τέσσε-
ρις «ἀγωνιές».¹ Σφάζουν ἔπειτα καὶ ἓνα «σφακτό», κατσίκι ἢ πρόβατο,
ποὺ τὸ αἶμα του τρέχει μέσα στὰ θεμέλια. Τὸ ψήνουν ἐπὶ τόπου καὶ τὸ φι-
λεύουν στοὺς μαστόρους ποὺ γλεντοῦν.

¹ Γωνιές.

Μόλις τελειώση τὸ πρῶτο πάτωμα, ξανασφάζουν καὶ φιλεύουν τοὺς μαστόρους.

Ὅταν φτάσουν στὴν σκεπή, σφάζουν καὶ τὸ τρίτο σφακτὸ καὶ τοὺς ξαναφιλεύουν τοὺς ἐργάτες.

Ὅταν τελειώση ἡ σκεπή, ὁ νοικοκύρης καὶ οἱ συγγενεῖς φέρουν δῶρα στοὺς μαστόρους, μαντήλια, κάλτσες, πετσέτες, λαγγίτες, μπουγάτσες, λαῖνες μὲ κρασί. Ὁ πρωτεργάτης εἶναι ἀνεβασμένος στὴν σκεπή καὶ φωνάζει : «Καλῶς ὤρισαν τὰ μπακτισία τοῦ ἀφεντικοῦ μας. Καλῶς ὤρισε τὸ μαντήλι (ἢ ὅ,τι δήποτε ἄλλο) τῆς κυρᾶς μας» καὶ συνέχεια ἀναφέρει τοὺς συγγενεῖς, ἀδελφία, ξαδέλφια κ.λ.π.

Ὑστερα τελειοποιοῦν τὰ σπίτια χωρὶς κανένα ιδιαίτερο ἔθιμο.

Ἄνομβρία.

Τὰ ἔθιμα αὐτὰ εἶναι ἀπὸ τὸ ἴδιο χωριό, τὸν Αὐγερινό, καὶ παρμένα ἀπὸ ἓνα γέρο τσέλιγκα, τὸ Γεώργιο Καρασίμο. πὺ ὑπολογίζει πὼς ἔχει περάσει τὰ 85.

Ὅταν ἡ βροχὴ ἀργῇ νὰ ἔλθῃ, τότε οἱ χωρικοὶ στρέφονται πρῶτα στὸ Θεό. Κάνουν λιτανεῖα. Ὁ παπᾶς διαβάζει «παράκληση» νὰ βρέξῃ καὶ οἱ χωρικοὶ στέκουν γονατιστοί.

Κατόπιν τὰ παιδιά ντύνουν ἓνα παιδί μὲ κλαδιά, τὴν «περπερούνα», ὅπως τὴν λένε. Τὴν περιφέρουν σ' ὅλα τὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ καὶ τραγουδοῦν :

*Περπερούνα περπαιτοῦσεν,
τὸν Θεό παρακαλοῦσεν.
«Θεέ μου, βρέξε μιὰ βροχή,
μιὰ βροχή, μιὰ σιγανή,
γιὰ ν' ἀνθίσουν τὰ χωράφια,
γιὰ νὰ γενοῦν τὰ καλαμπόκια.»*

Σὲ κάθε σπίτι οἱ γυναῖκες βρέχουν τὴν «περπερούνα» μὲ νερὸ καὶ τοὺς δίνουν ἀλεύρι καὶ λίπος. Μ' αὐτὰ θὰ κάνουν λειτουργιᾶς γιὰ τὴν ἐκκλησία καὶ πίττα, γιὰ νὰ φᾶνε τὰ παιδιά.